

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ФІНАНСИ"**

**для студентів напряму підготовки
6.030507 "Маркетинг"
усіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри економіки та маркетингу.
Протокол № 10 від 20.12.2013 р.

Укладачі: Прохорова Т. П.
Гронь О. В.

P58   Робоча програма навчальної дисципліни "Фінанси" для студентів напряму підготовки 6.030507 "Маркетинг" усіх форм навчання / укл. Т. П. Прохорова, О. В. Гронь. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 65 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, вміщено плани лекцій і семінарських (практичних) занять, завдання для самостійної роботи щодо закріплення знань та систему оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030507 "Маркетинг".

Вступ

У системі управління суб'єктами господарювання, структурі ринкових відносин, механізмі їх регулювання з боку держави важливу роль грають фінанси. Вони складають невід'ємну частину ринкових відносин і одночасно являються важливим інструментом реалізації державної політики. Виходячи з цього стає ясным, чому кожній людині, особливо тій, що займається бізнесом, важливо знати природу фінансів, глибоко розбиратися в особливостях їх функціонування, бачити напрямки їх найбільш повного використання для ефективного розвитку громадського виробництва.

У зв'язку з цим зростають вимоги, що висуваються до рівня підготовки майбутніх маркетологів, економістів, фінансистів, менеджерів. Вони повинні володіти теоретичними знаннями щодо організації будь-якої діяльності кожного суб'єкта господарювання, а також бути обізнаними з чинною нормативно-законодавчою базою. Засвоєння теоретичних засад фінансових відносин створює ту основу, на якій базується вивчення прикладних фінансових дисциплін, які розкривають конкретні питання організації фінансів у різних ланках фінансової системи.

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до положення про організацію навчального процесу на основі накопичувальної бально-рейтингової системи підготовки фахівців.

1. Опис навчальної дисципліни

Опис навчальної дисципліни наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Опис навчальної дисципліни "Фінанси"

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Нормативна	
Модулів – 2	Напрямок підготовки 6.030507 "Маркетинг"	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 144		2-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	34 год	8 год
		Практичні, семінарські	
		34 год	8 год
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		72 год	124 год
		Вид контролю	
		екзамен	
	4 год	4 год	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 100 %;

для заочної форми навчання – 13 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – формування базових знань з теорії фінансів, засвоєння закономірностей їх функціонування на макро- і мікрорівнях як теоретичної основи фінансової політики і розвитку фінансової системи.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

засвоєння основних принципів функціонування фінансової системи України;

оволодіння навичками самостійного здійснення аналізу фінансових відносин та практичних розрахунків в сфері фінансів.

Предметом навчальної дисципліни є економічні відносини з приводу формування, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів у грошовій формі.

Дисципліна "Фінанси" знаходиться в тісному зв'язку з іншими дисциплінами навчального плану: "Економічна теорія", "Історія економічних вчень", "Макроекономіка", "Статистика" "Гроші та кредит", "Бухгалтерський облік". Знання цих дисциплін та сформовані при їх вивченні навички дають студентові змогу оволодіти знаннями теорії, особливостями функціонування та взаємозв'язком окремих ланок фінансової системи України, теоретичних положень сутності фінансових відносин та їх функціонування в умовах ринку, сформувані вміння та навички практичних розрахунків в сфері фінансів.

В результаті вивчення навчальної дисципліни у студента повинні бути сформовані ряд знань, вмінь, здатність до комунікації, автономності та відповідальності.

Перелік знань, якими повинен оволодіти студент в результаті вивчення дисципліни:

сутність та роль фінансів у системі грошових відносин;

роль фінансів у ринковій економіці;

структура і основи функціонування фінансово-кредитного механізму;

функції фінансів;

фінансова система держави та її структура;

сутність фінансового механізму, фінансова криза, фінансова політика, фінансові показники;

склад фінансових ресурсів держави;

зміст і форми фінансового контролю;

склад фінансів підприємницьких структур та їх характеристики;
структура державних фінансів;
призначення й економічна сутність державного бюджету;
склад і джерела формування доходів держбюджету;
напрямки розподілення видатків держбюджету;
сутність і склад податкової системи країни;
сутність і роль місцевих фінансів;
джерела наповнення місцевих бюджетів та напрямки використання коштів;

сутність, склад, правила формування державних цільових фондів;
сутність і роль страхування у фінансовій системі;
склад і порядок функціонування фінансового ринку;
основи державного кредитування;
система міжнародних фінансів.

Перелік вмінь та навичок, які повинні бути сформовані у студентів в процесі вивчення навчальної дисципліни:

збирати дані для розрахунку податків;
збирати дані для визначення відрахувань у державні цільові фонди;
обирати методи планування фінансової діяльності конкретних суб'єктів;

визначати обсяг вихідних даних для проведення фінансового контролю;

вміти вірно визначити необхідні форми і методи управління суб'єктами фінансових відносин;

приймати управлінські рішення в рамках фінансової діяльності;

вміти розгрупувати видатки та доходи бюджету за різними класифікаційними ознаками;

обирати раціональні форми страхування для конкретного суб'єкта;

збирати і обробляти матеріал для характеристики фінансового стану держави;

обирати, групувати факти, опубліковані в статистичних збірниках, фахових виданнях для аналізу різних напрямків фінансової політики;

згрупувати доходи і витрати держбюджету або місцевого бюджету за різними ознаками;

використовувати методи екстраполяції та математичного моделювання для планування фінансових показників;

обирати і обґрунтовувати види фінансового контролю для конкретних потреб;

готувати матеріали для проведення аудиторської перевірки;

обирати найбільш ефективні форми участі в діяльності фінансового ринку;

готувати документи для отримання кредиту в комерційному банку;

складати схему структури управління фінансами в Україні;

складати схему, яка відображає класифікацію фінансового контролю за його видами, формами, методами;

проводити аналіз фінансового стану держави на базі зібраних матеріалів;

проводити аналіз і розробляти найбільш ефективні напрямки фінансової політики;

встановлювати соціальну спрямованість державного бюджету за останні роки;

розробляти варіанти плану для управління фінансами;

проводити ревізію, перевірку або обстеження з оформленням акту, довідки або доповідної записки за результатами контролю;

приймати участь у проведенні аудиторської перевірки і складанні аудиторського висновку;

розраховувати найбільш вигідні варіанти кредитування.

Перелік здатностей до комунікації:

формуванню, підтримувати довготривалі та доброзичливі стосунки із партнерами по бізнесу, банками, Податковою адміністрацією, фінансовими органами галузевих Міністерств;

запобігати виникненню конфліктних ситуацій в процесі складання та представлення в фінансові органи фінансової звітності;

підтримувати ділові стосунки зі страховими фірмами, своєчасно віршувати проблеми, які потребують відшкодування страхових внесків;

управляти потоками інформації відносно фінансової політики держави, контролювати виконання чинного законодавства в фінансовій сфері.

Перелік здатностей до автономності та відповідальності:

постійно підвищувати свою кваліфікацію в області фінансів;

приймати рішення при виникненні непередбачуваних ситуацій та втілювати свої рішення;

освоювати та втілювати в практику нові методи фінансового аналізу, контролю;

здійснювати моніторинг законодавчих актів з метою ознайомлення зі змінами у податковій, фінансовій та бюджетній політиці держави;

постійно досліджувати нову літературу з фінансів, обирати більш прийнятні з методичних наукових розробок в практику.

Навчальна дисципліна вивчається згідно з робочим планом, розробленим для студентів напрямку підготовки "Маркетинг".

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
ФІН* 1	Вміти визначати сутність фінансів, основних інструментів, які застосовуються в фінансах	Здатність визначити сутність предмета фінансової науки
		Здатність сформулювати сутність фінансових категорій
		Здатність висвітлити розвиток фінансової науки в історичному аспекті, пояснити сутність правових категорій, їх роль в фінансовій діяльності держави
		Здатність визначити сутність операцій, які здійснюються на страховому ринку, їх роль для фінансової системи України
		Здатність сформулювати сутність операцій фінансового ринку, їх роль для розвитку економічного потенціалу країни
		Здатність з визначення сутності валютних операцій
		Здатність до визначення сутності фінансових операцій, їх умов на міжнародних ринках
		Здатність до визначення сутності та взаємозв'язку показників, які характеризують фінансове становище країни

1	2	3
ФІН 2	Розробляти ефективні рішення щодо визначення форм організації фінансових відносин та різноманітних елементів фінансової системи	Здатність визначити структуру фінансових ресурсів
		Здатність обрати більш ефективні напрямки формування фінансової політики, виходячи з конкретних історичних умов
		Здатність вірно провести аналіз фінансового стану країни, використовуючи основні макроекономічні показники
		Здатність розрахувати та проаналізувати показники Держбюджету
		Здатність визначити та здійснити розрахунок доходів т видатків бюджету, їх структуру та динаміку
ФІН 3	Здійснювати обґрунтування прийняття рішень щодо фінансової системи на підприємстві	Здатність розрахувати вартість страхової операції, показники, які характеризують її ефективність
		Здатність вірно розрахувати податки
		Здатність визначення сутності та розміру доходів підприємств, проведення їх аналізу

* Фінанси

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних та практичних занять. Окремі питання винесено на семінарські заняття. Велике значення приділяється самостійній роботі студентів.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методичні основи теорії фінансів

Тема 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії

1.1. *Поняття "фінанси".* Зміст, предмет, методологія та основні категорії фінансової науки. Поняття "фінанси". Історично необхідні умови виникнення фінансів. Фінанси як економічна категорія. Специфічні ознаки фінансів. Концептуальні підходи до визначення економічної суті поняття "фінанси".

1.2. *Об'єктивна необхідність та роль фінансів в економічній системі держави.* Об'єктивна необхідність та роль фінансів в

економічній системі держави. Трансформація фінансових відношень на рівні підприємницьких структур. Розв'язання соціальних проблем.

1.3. Функції фінансів. Функції фінансів. Зміст розподільчої функції. Об'єкти і суб'єкти розподілу. Первинний розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту. Особливості розподільчої функції фінансів. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями. Контрольна функція фінансів, її зміст. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями. Контрольна функція фінансів, її зміст. Взаємозв'язок розподільчої та контрольної функції фінансів. Дискусійні питання щодо функцій фінансів.

1.4. Фінансові ресурси. Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин. Поняття про грошові фонди, їх ознаки. Державні централізовані та децентралізовані фонди цільового призначення.

1.5. Поняття фінансової системи. Фінансова система як економічна категорія. Поняття фінансової системи. Структурна побудова та засади функціонування фінансової системи.

1.6. Призначення і специфічні риси окремих сфер та ланок фінансової системи. Сфери та ланки фінансової системи. Фінанси підприємницьких структур як вихідна ланка фінансової системи. Державні фінанси, їх склад та призначення. Фінанси страхування. Фінанси домогосподарств. Фінансовий ринок. Міжнародні фінанси.

1.7. Структура управління фінансовою системою України. Управління системою фінансів як складова частина управління економікою. Об'єкт та суб'єкт управління. Стратегічне та оперативне управління.

1.8. Особливості фінансових систем зарубіжних країн. Склад фінансових систем. Особливості сфер та ланок фінансових систем зарубіжних країн в залежності від державного устрою. Державний кредит. Спеціальні позабюджетні фонди. Фінанси державних корпорацій.

Тема 2. Генезис і еволюція фінансів

2.1. Виникнення науки про державні фінанси. Видатні вчені класичної економічної теорії про науку "Державні фінанси". Розвиток фінансової науки в XIX – XX столітті.

2.2. Становлення та розвиток державних фінансів. Фінанси і система бюджетів держави в умовах переходу до ринку. Роль приватного капіталу в формуванні державних фінансів.

Тема 3. Фінансове право і фінансова політика

3.1. *Правове регулювання.* Правове регулювання – одна з форм управління економічним і соціальним розвитком з боку держави.

3.2. *Правові та організаційні засади державних фінансів.* Фінансове право. Система фінансових органів щодо виконання чинного законодавства.

3.3. *Зміст та значення фінансової політики.* Фінансова політика - складова частина економічної й соціальної політики держави. Взаємозв'язок фінансів і фінансової політики, її завдання Фінансова політика та її види. Стратегія й тактика фінансової політики.

3.4. *Фінансовий механізм, його сутність і роль в реалізації фінансової політики.* Фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою.

3.5. *Фінансове планування; сутність і завдання.* Фінансове планування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів, їх характеристика. Зведений фінансовий баланс держави. Основні зміни у фінансовому плануванні при переході до ринку.

3.6. *Фінансовий контроль.* Види фінансового контролю і форми його проведення.

Тема 4. Податки. Податкова система

4.1. *Соціально-економічна сутність податків.* Основні принципи оподаткування. Функції податків. Класифікація податків.

4.2. *Система оподаткування її структура та принципи функціонування.* Характеристика податкової системи України.

Тема 5. Бюджет. Бюджетна система.

5.1. *Бюджет як економічна та юридична категорія.* Бюджет як економічна та правова категорії. Місце й значення бюджету в загальній системі фінансових відносин. Функції бюджету. Специфічні ознаки бюджетних відносин. Основні функції державного бюджету.

5.2. *Бюджетний устрій і бюджетна система.* Устрій бюджетної системи України. Структура бюджетної системи. Зведений бюджет. Принципи побудови бюджетної системи.

5.3. *Поняття бюджетного процесу та його основні елементи.* Бюджетний процес. Поняття бюджетного процесу і його основні елементи. Організація бюджетного планування. Порядок складання, розгляду й затвердження проектів державного й місцевих бюджетів. Удосконалення бюджетного планування й бюджетного регулювання. Розподільча й контрольна функції бюджету. Бюджетний механізм

фінансового регулювання в умовах переходу до ринкових відносин. Фінансова програма оздоровлення економіки України та роль бюджету в її здійсненні. Касове виконання доходної та видаткової частини державного й місцевого бюджетів. Касовий розрив.

5.4. Доходи державного бюджету. Поняття про доходи державного бюджету. Склад доходів державного бюджету. Спеціальний та загальний фонд. Джерела формування бюджетних доходів. Форми й методи мобілізації грошових коштів у бюджет. Класифікація бюджетних доходів

5.5. Видатки державного бюджету. Державні видатки як економічна категорія. Склад видатків державного бюджету. Основні напрямки використання бюджетних коштів. Витрати державного бюджету на соціальний захист населення. Склад і структура витрат державного бюджету в соціально-культурній сфері. Фінансування соціального страхування й соціального забезпечення. Фінансування науки. Витрати державного бюджету на народне господарство. Витрати на оборону й державне управління.

5.6. Бюджетний дефіцит. Сутність бюджетного дефіциту. Види бюджетного дефіциту. Причини виникнення, методи покриття та шляхи подолання.

5.7. Економічна сутність місцевих фінансів. Суть місцевих фінансів, їх склад і роль у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань в умовах ринкових відносин. Функції та класифікація місцевих фінансів. Загальнодержавні податки і збори, закріплені за місцевими бюджетами. Роль місцевих податків і зборів у формуванні місцевих бюджетів.

5.8. Доходи місцевих бюджетів. Види надходжень і основні джерела надходжень. Класифікація доходів.

5.9. Витрати місцевих бюджетів. Витрати місцевих бюджетів. Напрямки використання коштів місцевих бюджетів.

5.10. Сутність державних цільових фондів. Державні цільові фонди як складова частина загальнодержавних фінансів. Класифікація державних цільових фондів. Джерела, методи формування та напрямки використання коштів.

5.11. Державний кредит і державний борг. Економічна суть державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави в покритті бюджетного дефіциту. Відмінність державного кредиту від банківського. Види державного кредиту. Внутрішній і зовнішній державний кредит. Розвиток міжнародного й

умовного державного кредиту. Державний борг. Капітальний і поточний державний борг. Причини й наслідки зростання державного боргу. Джерела погашення державного боргу. Форми внутрішнього державного кредиту.

Змістовий модуль 2. Основні елементи фінансів держави

Тема 6. Страхування. Страховий ринок

6.1. Економічна сутність страхових відносин Функції страхування.

Економічна необхідність і роль страхування в забезпеченні безперервності суспільного виробництва. Особливості фінансових відносин у сфері страхування.

6.2. Форми і методи страхового захисту. Система страхових фондів.

Форми й методи страхового захисту. Система страхових фондів.

6.3. Класифікація і види страхових послуг. Принципи обов'язкового і добровільного страхування

Класифікація страхування за об'єктами та за ознакою ризику. Принципи обов'язкового й добровільного страхування.

6.4. Страхові відносини при майновому страхуванні.

Страхування майна юридичних і фізичних осіб, його види й форми.

6.5. Особисте страхування.

Особисте страхування, його суть і значення в забезпеченні соціального захисту громадян. Види особистого обов'язкового й добровільного страхування.

6.6. Соціальне страхування. Види соціального страхування.

6.7. Страхування відповідальності і ризиків.

Страхування кредитних і фінансових ризиків. Економічна необхідність, значення й види. Умови страхування кредитних і фінансових ризиків.

Перестраховування. Необхідність перестраховування для забезпечення сталості страхових операцій.

6.8 Загальна характеристика і структура страхового ринку України.

Страховий ринок. Поняття страхового ринку та його організаційна структура. Учасники страхового ринку. Організаційні форми існування страхових компаній.

Тема 7. Фінансовий ринок

7.1. Сутність фінансового ринку. Сутність фінансового ринку, його роль у мобілізації та розподілі фінансових ресурсів.

7.2. Класифікація фінансових ринків. Класифікація фінансових ринків. Грошовий ринок. Ринок капіталів. Ризикові та безризикові фінансові ринки. Місцеві, регіональні, національні, міжнародні, всесвітні фінансові ринки. Первинний і вторинний фінансові ринки. Економічні передумови функціонування фінансового ринку в Україні.

7.3. Правове регулювання фінансового ринку. Основи правового регулювання фінансового ринку. Порядок реєстрації й обігу цінних паперів. Діяльність із випуску та з підтримування обігу цінних паперів.

7.4. Оподаткування доходів від цінних паперів. Сутність оподаткування доходів від цінних паперів. Державний контроль за випуском і обігом цінних паперів.

7.5. Фондова біржа. Поняття фондових бірж, правові положення їх функціонування. Організація й порядок роботи. Правила торгівлі. Види угод, порядок розрахунків. Порядок допуску цінних паперів до обігу на фондових біржах в Україні.

7.6 Фінансовий ринок в Україні: економічні передумови і перспективи розвитку. Види цінних паперів, які можуть випускатись і обертатися в Україні. Основні характеристики цінних паперів. Брокерські (дилерські) контори. Формування статутного фонду. Прибуток. Використання прибутку. Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.

Тема 8. Фінанси суб'єктів господарювання.

8.1. Сутність фінансів підприємницьких структур.

Функції та основи організації фінансів підприємницьких структур. Грошові надходження підприємств, їх склад, економічна характеристика й класифікація. Розмежування коштів підприємств на власні й залучені.

8.2. Особливості фінансових відносин на підприємствах різних форм власності й господарювання.

Приватизація державних підприємств і її фінансові аспекти. Оцінка майна об'єктів, що підлягають приватизації. Фінансові джерела приватизації. Розподіл і використання коштів, отриманих від приватизації. Фінансова діяльність державних підприємств.

8.3. Дохід від реалізації продукції, робіт та послуг.

Формування та розподіл виручки. Фонд відшкодування, валовий дохід. Фонд оплати праці. Прибуток від операційної, фінансової та

інвестиційної діяльності, чистий прибуток. Економічний зміст прибутку, напрями виконання прибутку.

8.4. Оборотні кошти підприємств.

Економічна сутність та організація оборотних коштів. Методи визначення потреби в оборотних коштах. Показники стану й ефективності використання оборотних коштів.

8.5. Основні засоби.

Склад основних засобів. Джерела фінансування відтворення основних засобів. Показники їх стану та ефективності використання

8.6. Фінансовий стан підприємства.

Система показників оцінки фінансового стану. Ліквідність, прибутковість і платоспроможність підприємства.

Тема 9. Міжнародні фінанси

9.1. Поняття фінансовою механізму міжнародних відносин.

Поняття фінансового механізму міжнародних відносин. Суб'єкти та види міжнародної діяльності. Правові норми регулювання міжнародної діяльності в Україні.

9.2. Валютне регулювання та валютні обмеження.

Валютне регулювання та валютні обмеження. Використання валютних надходжень. Валютний курс. Порядок встановлення й методологія обчислення валютного курсу національної грошової одиниці України. Конвертованість валюти. Державний контроль за здійсненням валютних операцій і своєчасним надходженням коштів. Фінансові санкції.

9.3. Міжнародний ринок, його призначення та роль у розвитку підприємств України

Валютні ринки. Поняття й види

9.4. Найважливіші сучасні фактори формування світових фінансових ринків.

Сучасні фактори формування світових фінансових ринків. Фінансові організації ООН.

9.5. Основні напрямки інтеграції України у світову фінансову систему.

Правове регулювання діяльності Української міжбанківської валютної біржі. Організація та порядок роботи біржового валютного ринку. Котирування іноземних валют. Валютні операції. Специфічні особливості та проблеми функціонування валютного ринку в Україні. Основні напрямки інтеграції України у світову фінансову систему

Тема 10. Фінансовий менеджмент

10.1. Фінансовий менеджмент, його місце в економіці та її особливості.

Особливості фінансового менеджменту як економічної науки; місце та роль у навчальному процесі підготовки майбутніх економістів; структура та послідовність вивчення дисципліни; взаємозв'язок з іншими дисциплінами.

10.2. Сутність фінансового менеджменту, його місце в системі управління підприємством

Необхідність, значення, елементи фінансового менеджменту. Організація фінансового менеджменту. Особливості організації фінансового менеджменту залежно від організаційно-правових типів суб'єктів підприємницької діяльності. Фінансовий менеджер, його професійні риси, обов'язки, права.

10.3. Еволюція основних теорій у практиці сучасного фінансового менеджменту

Теорія інвестиційного портфеля. Теорія структури капіталу.

10.4. Джерела інформації, які використовують фінансові менеджери

Методологічні основи побудови. Організаційне та інформаційне забезпечення. Загальні вимоги до інформаційної бази.

10.5. Система показників інформаційного забезпечення, що формуються із зовнішніх джерел

Показники загальноекономічного розвитку країни. Показники, що характеризують кон'юнктуру фінансового ринку. Показники діяльності контрагентів. Нормативно-регулюючі показники.

10.6. Система показників інформаційного забезпечення, що формуються із внутрішніх джерел

Показники фінансового стану підприємства в цілому. Показники окремих структурних підрозділів підприємства. Нормативно-планові показники.

4. Структура навчальної дисципліни

З самого початку вивчення дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з програмою дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних

модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання навчальної роботи.

Навчальний процес згідно з програмою навчальної дисципліни "Фінанси" здійснюється у таких формах: лекційні та семінарські заняття; виконання індивідуального завдання; самостійна робота студентів; контрольні заходи. Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів.

Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 3).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі						у тому числі						
		лекційні	Практичні, семінарські	лабораторні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота		усього	лекційні	Практичні, семінарські	лабораторні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота	
					виконання ІЗ	підготовка до занять						виконання ІЗ	підготовка до занять	
Змістовий модуль 1. Методичні основи теорії фінансів														
<i>Тема 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії</i>	14	4	4	-	-	2	4	16	1	1	-	-	7	7
<i>Тема 2. Генезис і еволюція фінансів</i>	7	2	2	-	-	1	2	8	-	-	-	-	4	4
<i>Тема 3. Фінансове право і фінансова політика</i>	14	4	4	-	-	2	4	16	1	1	-	-	7	7
<i>Тема 4. Податки. Податкова система</i>	7	2	2	-	-	1	2	10	1	1	-	-	4	4
<i>Тема 5. Бюджетна система</i>	20	4	4	-	-	3	9	18	1	1	-	-	8	8
Разом за змістовним модулем 1	62	16	16			9	21	68	4	4			30	30
Змістовий модуль 2. Основні елементи фінансів держави														
<i>Тема 6. Страхування. Страхувальний ринок</i>	12	4	4	-	-	2	2	16	1	1	-	-	7	7
<i>Тема 7. Фінансовий ринок</i>	12	2	2	-	-	3	5	7	-	-	-	-	3	4
<i>Тема 8. Фінанси суб'єктів господарювання</i>	16	4	4	-	-	3	5	16	1	1	-	-	7	7
<i>Тема 9. Міжнародні фінанси</i>	16	4	4	-	-	3	5	16	1	1	-	-	7	7
<i>Тема 10. Фінансовий менеджмент</i>	12	4	4	-	-	-	4	17	1	1	-	-	7	8
Разом за змістовним модулем 2	68	18	18	-	-	11	21	72	4	4	-	-	31	33
<i>Підготовка до екзамену</i>	10	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-
<i>Передекзаменаційні консультації</i>	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Екзамен</i>	2	-	-	-	2	-	-	4	-	-	-	4	-	-
Усього годин	144	34	34		4		72	144	8	8	-	4		124

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 4), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 4

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні запитання	Питання для дискусій	Кількість годин	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Основні елементи фінансів держави				
Тема 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії	1. Об'єктивні передумови виникнення фінансів. 2. Зміст і сутність фінансів, їх специфічні ознаки. 3. Функції фінансів. 4. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями. 5. Поняття про фінансові ресурси. Джерела їх формування. 6. Структура фінансової системи України. Принципи, які відокремлюють складові фінансової системи. 7. Призначення та специфічні ознаки сфер і ланок фінансової системи. 8. Структура управління фінансової системи України	1. Економічна сутність фінансів. 2. Фінанси як об'єктивна економічна категорія. 3. Функції фінансів. 4. Зміст категорії "фінансова система". 5. Характеристика ланок фінансової системи, причини наявності багатьох ланок в цій системі	4	Основна [1; 19 – 21; 24]. Додаткова [32; 36 – 41; 43; 45 – 47; 49 – 50]

1	2	3	4	5
Тема 2. Генезис і еволюція фінансів	1. Класична економічна теорія про науку "Фінанси". 2. Фінанси та їх місце в системі суспільних відносин	1. Фінанси – продукт наявності держави й товарно-грошових відносин	2	Основна [20; 21; 24]. Додаткова [32; 36 – 41; 43; 45; 47; 49; 50]
Змістовий модуль 2. Методичні основи теорії фінансів				
Тема 9. Міжнародні фінанси	1. Роль фінансів у розвитку міжнародних зв'язків. 2. Валютне регулювання та валютне обмеження. 3. Міжнародний ринок, його призначення та роль	1. Світові міжнародні фінансові інститути. 2. Найважливіші сучасні фактори формування світових фінансових ринків	4	Основна [10; 12; 24]. Додаткова [38; 40; 41; 45; 47; 49; 51]
Тема 10. Фінансовий менеджмент	1. Особливості фінансового менеджменту як економічної науки. 2. Необхідність, значення, елементи фінансового менеджменту. 3. Інформаційне забезпечення. Внутрішні й зовнішні джерела інформації	1. Місце та роль науки "Фінансовий менеджмент" у навчальному процесі підготовки майбутніх економістів. 2. Еволюція основних теорій у практиці сучасного фінансового менеджменту	2	Основна [22 – 24]. Додаткова [35; 40; 41; 45]
Разом годин			12	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань

із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 5).

Таблиця 5

Перелік тем практичних занять

Назва теми	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Основні елементи фінансів держави			
Тема 3. Фінансове право і фінансова політика	1. Визначити тенденції змінення фінансових показників за допомогою методів математичного моделювання	2	Основна [1; 6; 9; 14; 16; 17; 19; 21 – 24]. Додаткова [38; 40; 41; 45 – 47; 49 – 51]
	2. Проаналізувати динаміку макропоказників України і визначити напрями фінансової політики		
	3. Проаналізувати політику забезпечення населення валовим внутрішнім продуктом		
Тема 4. Податки. Податкова система	1. Розробити шляхи досягнення запланованого рівня питомої ваги податку на прибуток в Держбюджеті	4	Основна [1; 7; 13; 18; 20; 21; 24]. Додаткова [38; 40; 41; 45 – 47; 49; 51]
	2. Розробити напрями модернізації податкової служби		
	3. Скласти декларацію з податку на прибуток підприємства, звіту перед Податковою інспекцією		
Тема 5. Бюджет. Бюджетна система	1. Проаналізувати витрати бюджетів у звітному році	6	Основна [2; 12; 13; 16; 19; 24]. Додаткова [38; 40; 47]
	2. Проаналізувати забезпеченість міст на душу населення доходами бюджету		
	3. Проаналізувати структуру доходів Державного та місцевих бюджетів		
	4. Проаналізувати структуру витрат Державного та місцевих бюджетів		
	5. Проаналізувати план виконання доходів та витрат Державного та місцевих бюджетів		
	6. Скласти довідку про мобілізовані доходи Державного бюджету		
Змістовий модуль 2. Методичні основи теорії фінансів			
Тема 6. Страховання. Страховий ринок	1. Визначити регіон міста найбільш прийнятний для відкриття страхової компанії	4	Основна [1; 3 – 5; 20; 21; 24]. Додаткова [31; 38; 40; 41; 45; 47; 49; 51]
	2. Розрахувати очікуваний прибуток при вкладанні капіталу в страхову діяльність		
	3. Розрахувати ризик, який виникає при		

	страхуванні інвестиційного проекту		
	4. Розрахувати страховий тариф на страхову послугу		

1	2	3	4
Тема 7. Фінансовий ринок	1. Розрахувати вартість векселя, дисконтну ставку за дисконтування векселя	2	Основна [1; 15; 20; 21; 24]. Додаткова [38; 40; 41; 44; 45; 47; 49; 51]
	2. Розрахувати вартість факторингу		
	3. Визначити доцільність укладання трастового договору		
Тема 8. Фінанси суб'єктів господарюванн я	1. Визначити найбільш вигідні джерела залучення капітальних інвестицій на підприємство	4	Основна [23; 24]. Додаткова [33 – 35; 40; 41; 48]
	2. Розрахувати показники, які визначають платоспроможність		
	3. Розрахувати показники, які визначають платоспроможність підприємства		
	4. Розрахувати показники, які визначають ліквідність підприємства		
	5. Зробити аналіз фінансового стану підприємства		
Разом годин		22	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1. Основні елементи фінансів держави

Тема 4. Податки. Податкова система

В плановому році заплановано досягти зростання питомої ваги податку на прибуток у загальній сумі доходів державного бюджету до 16 %. Перевірте обґрунтованість плану, якщо доходи бюджету базового року складають 49 117,9 млн грн, а податок на прибуток склав 7 698,4 млн грн. На наступний рік планується зростання доходів на 7,5 %, податку на прибуток – на 10,2 %. Розробіть шляхи досягнення показника, прийнятого в плані, або визначте нові планові показники.

Змістовий модуль 1. Методичні основи теорії фінансів

Тема 6. Страхування. Страховий ринок

При вкладанні капіталу в страхову діяльність отримані такі результати.

Захід	Кількість випадків	Вірогідність отримання прибутку	Отриманий прибуток (тис. грн)
1	48	0,4	12,5
	42	0,35	20,0
	30	0,25	12,0
2	24	0,3	15,0
	40	0,5	20,0

	16	0,2	27,5
--	----	-----	------

Розрахувати очікуваний прибуток по заходам 1, 2; дисперсію та середньоквадратичне відхилення, коефіцієнт варіації.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 50 % (72 години) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (144 години). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських, лабораторних занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

В освоєнні вузівських навчально-програмних матеріалів циклу фінансових дисциплін надзвичайно важливу роль відіграє не тільки активна участь студентів на лекційних, семінарських і практичних

заняттях, а й їх самостійна робота. Ерудиція будь-якого спеціаліста високого класу вимірюється не тільки тим, якою сумою конкретних знань вузівського рівня він володіє зі своєї спеціальності. Найважливішим, особливо для економічних спеціальностей, є те, чи володіє економіст самостійним економічним мисленням, чи здатний він з дотриманням вимог науково-теоретичних засад використовувати цю конкретну суму знань в умовах мінливих соціально-економічних відносин.

Тільки реальне поєднання всіх форм вузівського навчального процесу дасть змогу забезпечити підготовку висококваліфікованих спеціалістів у галузі фінансів, здатних ефективно працювати в умовах ринкової економіки.

Самостійна робота студента має своєю метою забезпечити розширення й поглиблення теоретичних і практичних знань у сфері фінансової дисципліни; набути умінь застосувати теоретичні знання при вирішенні конкретних завдань із фінансово-економічної практики; шукати сучасні наукові досягнення і застосовувати їх при організації державного регулювання фінансових відносин у всіх ланках фінансової системи.

У процесі самостійної роботи над курсом "Фінанси" студент повинен оволодіти як загальнонауковими методами теоретичного узагальнення факторів (методів діалектичної та формальної логіки), так і специфічними статистичними та економіко-математичними методами аналізу фінансових відносин. Самостійна робота повинна привчати студента застосовувати сучасну методіку економічного аналізу з використанням графіків, таблиць, діаграм, економіко-математичних методів та комп'ютерної техніки.

Наполеглива самостійна робота студента над літературними джерелами виробить у нього аналітичне мислення, сформує власний погляд щодо теоретичних і практичних фінансових проблем, навчить його робити обґрунтовані висновки й пропозиції під час вирішення актуальних питань фінансової політики держави в умовах ринкової економіки.

У формуванні власного погляду студента, вироблення у нього критичного підходу у процесі аналізу теоретичних і практичних фінансових проблем може послужити вивчення питань, які мають дискусійний характер.

У роботі над навчально-програмним матеріалом дуже важливим є вміння студента самостійно підбирати літературні джерела з будь-якого проблемного питання фінансових відносин як у теоретичному, так і в

практичному їх аспекті. Літературні джерела повинні включати повний список монографій, брошур, статей, нормативних документів, які стосуються того чи іншого проблемного питання фінансових відносин.

Процес формування літературних джерел передбачає складання картотеки на основі використання відповідних бібліотечних каталогів (систематичного каталогу наукової, навчальної та довідкової літератури університетської бібліотеки; каталогу періодичних видань, довідників і нормативних матеріалів — у читальному залі бібліотеки; систематичних каталогів інших бібліотек).

Студент повинен знати, в яких періодичних виданнях публікуються статті з фінансових питань. Найбільша кількість публікацій із фінансових проблем міститься в журналах: "Фінанси України", "Економіка України", "Фінансова тема", "Економічний часопис". Повний перелік статей, опублікованих у журналі за рік, друкується в останньому річному номері журналу. Статті на економічні теми публікуються, також у газетах: "Голос України", "Урядовий кур'єр", "Бізнес", "Галицькі контракти" та ін. Законодавчі документи публікуються у "Відомостях Верховної Ради України" та в інших періодичних виданнях (у тому числі в газетах "Урядовий кур'єр" та "Голос України"). Статистична інформація міститься в спеціальних виданнях Держкомстату України, Мінекономіки, Мінфіну, Головної державної податкової адміністрації.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.

Таблиця 6

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Основні елементи фінансів держави				
Тема 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Основна ланка фінансової системи, характеристика і причини важливості",	6	Презентація результатів, активна участь в обговоренні	Основна [19 – 21; 24]. Додаткова [26; 27; 30; 45; 49]

	"Напрями подальшого розвитку фінансової системи України"			
--	--	--	--	--

Продовження табл. 6

1	2	3	4	5
Тема 2. Генезис і еволюція фінансів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Передумови виникнення фінансів". Підготовка індивідуального завдання	3	Презентація результатів, активна участь в обговоренні. Поточна контрольна робота	Основна [19 – 21]. Додаткова [37; 38; 43]
Тема 3. Фінансове право і фінансова політика	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темами 1 і 2. Вивчення теоретичного матеріалу: 1. Правове регулювання фінансових відносин. 2. Суть фінансової політики на макро- та мікрорівнях. 3. Тенденції розвитку системи управління фінансами в Україні. 4. Типи фінансової політики та їх риси. 5. Проблеми та напрями розвитку фінансової політики в Україні. 6. Напрямки розвитку фінансового контролю в Україні	6	Активна участь у вирішенні практичних завдань. Перевірка завдань	Основна [1; 2; 6; 9; 18; 20; 21]. Додаткова [34; 35; 42; 47]

<p>Тема 4. Податки. Податкова система</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. 1. Основні етапи розвитку податкової системи України. 2. Перелік і аналіз прав та обов'язків податкової служби. 3. Значення фіскальної функції податків</p>	<p>3</p>	<p>Активна участь у вирішенні практичних завдань. Поточна контрольна робота</p>	<p>Основна [7; 8; 19; 21; 23; 24]. Додаткова [33; 34; 42; 47]</p>
---	--	----------	---	---

Продовження табл. 6

1	2	3	4	5
Тема 5. Бюджет. Бюджетна система	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Вивчення теоретичного матеріалу, підготовка індивідуального завдання. 1. Причини бюджетного дефіциту в Україні, джерела його фінансування. 2. Методи перерозподілу податків по рівням бюджетної системи, існуючі в різних країнах. 3. Структура податкових та неподаткових доходів держбюджету. 4. Динаміка бюджетного дефіциту в Україні за роки самостійності. 5. Характеристика бюджетного вирівнювання в Україні. 6. Економічна суть та призначення місцевих бюджетів. 7. Міжбюджетні відносини та мета їх регулювання	12	Перевірка завдань	Основна [2; 19 – 21; 24]. Додаткова [36; 38; 39; 49; 51]
Усього за змістовим модулем 1		30		
Змістовий модуль 2. Методичні основи теорії фінансів				
Тема 6. Страховання. Страховий ринок	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття 1. Сутність страхування як економічної категорії. 2. Вплив страхування на економіку держави. 3. Система регулювання страхової діяльності в Україні. 4. Умови існування страхового ринку та структура його будови. Підготовка індивідуального завдання	4	Активна участь у вирішенні практичних завдань Поточна контрольна робота	Основна [3 – 5; 19; 21; 24]. Додаткова [31; 34; 47]

Закінчення табл. 6

1	2	3	4	5
Тема 7. Фінансовий ринок	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття 1. Перспективи розвитку фінансового ринку. 2. Класифікація фінансових ринків та їх характеристика. 3. Фінансові посередники. Підготовка індивідуального завдання	8	Активна участь у вирішенні практичних завдань. Поточна контрольна робота	Основна [15; 19; 21; 24]. Додаткова [44; 45; 49]
Тема 8. Фінанси суб'єктів господарювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття 1. Принципи організації фінансів підприємств. 2. Значення та роль прибутку в діяльності підприємств. 3. Бюджетні асигнування підприємств	8	Активна участь у вирішенні практичних завдань. Перевірка завдань	Основна [20; 21; 23; 24]. Додаткова [42; 48; 50]
Тема 9. Міжнародні фінанси	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу 1. Правові норми регулювання зовнішньоекономічної діяльності. 2. Специфічні особливості та проблеми функціонування валютного курсу в Україні	8	Презентація результатів, активна участь в обговоренні. Перевірка та оцінювання наукової роботи, поточна контрольна робота	Основна [10; 19; 21; 24]. Додаткова [36; 37; 39; 43]
Тема 10. Фінансовий менеджмент	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми. 1. Фінансові цілі підприємства. 2. Завдання і функції фінансового менеджера. 3. Бухгалтерська та фінансова звітність у системі інформаційного забезпечення процесу управління господарюючого суб'єкту. Підготовка до колоквіуму	4	Презентація результатів, перевірка колоквіуму	Основна [22]. Додаткова [35; 40; 41]
	Усього за змістовим	32		

	<i>модулем 2</i>			
	<i>Підготовка до екзамену</i>	10		
	Усього	72		

7.1. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання (ІЗ) студента є вибіркоким видом позааудиторної самостійної роботи студента та має навчально-дослідницький характер, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового екзамену з даної навчальної дисципліни. Виконання ІЗ є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни.

Підготовка ІЗ передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх у процесі розв'язання конкретних економічних ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою ІЗ.

ІЗ передбачає наявність наступних елементів наукового дослідження: практичної значущості, комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження, теоретичного використання передової сучасної методології та наукових розробок, наявність елементів творчості, вміння застосовувати сучасні технології.

Практична значущість ІЗ полягає в обґрунтуванні проведеного дослідження фінансового та економічного стану країни.

Реальною вважається робота, яка виконана на основі реальних статистичних даних за кілька років і результати якої повністю або частково можуть відобразити фінансове становище країни.

Комплексний системний підхід до розкриття теми роботи полягає в тому, що предмет дослідження розглядається з різних точок зору, аналізу погляду різних авторів на виявлені проблеми та тенденції зміни фінансового становища країни, використання даних по широкому колу напрямів, що характеризують обраний об'єкт, в тісному взаємозв'язку та єдиній логіці викладу.

Застосування сучасної методології полягає в тому, що в процесі виконання роботи студент повинен використовувати всі доступні джерела

інформації, застосовувати різноманітні методи й засоби діагностичних досліджень, підходи до визначення та обґрунтування зроблених на основі досліджень висновків.

У процесі виконання ІЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здатність до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити.

Тема ІЗ: *"Аналіз фінансового та економічного становища країни"*.

Мета ІЗ – формування практичних навичок та вміння їх застосовувати в процесі вирішення поставленого завдання.

Об'єктом ІЗ є показники фінансового становища відповідно до обраної студентом країни світу.

Предмет ІЗ – сукупність теоретико-методичних підходів до формування висновків, які дозволяють відтворити економічний стан обраної країни.

Індивідуальне науково-дослідне завдання виконується студентом самостійно за консультування з викладачем протягом вивчення дисципліни відповідно до графіка навчального процесу.

Індивідуальне науково-дослідне завдання видається викладачем на початку семестру, протягом якого вивчається дисципліна. Студент має надати ІЗ для перевірки протягом семестру, відповідну до домовленого графіку.

Вимоги до оформлення. Формат аркуша – А4. Поля: ліве – 30 мм; праве, верхнє та нижнє – 20 мм. Шрифт Arial, розмір шрифту для основного тексту – кг 14. Міжрядковий інтервал – множник 1,3. Не дозволяються виділення в тексті курсивом та підкреслення.

Обсяг ІЗ повинен становити у друкованому варіанті 15 – 25 сторінок.

Кожен розділ розпочинають з нової сторінки. Назви розділів оформляються великими літерами по центру сторінки. Сторінки нумеруються у правому верхньому куту. На титульному аркуші номер сторінки не ставиться.

Вимоги до змісту. Індивідуальне завдання повинне складатися з таких елементів, як:

титульна сторінка;

зміст;

вступ (1 сторінка);

основна частина (13 – 23 сторінки);

висновок (1 сторінка);
список використаної літератури;
презентаційний матеріал.

Вступ повинен відображати наступні елементи: актуальність теми, проблемне поле теми, мету дослідження, об'єкт, предмет, завдання, базу та методи дослідження.

В **основній частині роботи** (може містити декілька підрозділів) студенти повинні:

надати загальну характеристику країни (історичну довідку, географічне становище);

охарактеризувати становище та структуру народного господарства;

надати загальні дані про економічне та фінансове становище країни, навести та проаналізувати основні макроекономічні показники;

розрахувати показники, що свідчать про ефективність діяльності (продуктивність праці, стан безробіття, індекси інфляції, обсяг ВВП в розрахунку на одну особу та інше).

Всі показники необхідно наводити в динаміці за декілька років для більш обґрунтованих висновків.

Висновки повинні містити обґрунтовану позицію студента відносно аналізованого процесу та перспектив розвитку країни в майбутньому.

Список використаної літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Індивідуальне завдання студент доповідає на практичних заняттях з дисципліни, супроводжує свою доповідь презентаційним матеріалом.

Доповідач відповідає на запитання студентів групи та викладача. Після доповіді кожен студент може висловити свою думку відносно якості представленого матеріалу, після чого викладач підводить підсумки обговорення.

7.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії

1. Об'єктивні передумови виникнення фінансів.
2. Необхідність фінансів у суспільстві.
3. Зміст і сутність фінансів, їх специфічні ознаки.

4. Фінанси як об'єктивна економічна категорія.
5. Функції фінансів
6. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.

Тема 2. Генезис і еволюція фінансів

7. Поняття про фінанси. Об'єкти і суб'єкти фінансів. Структура фінансів.
8. Стан економіки України – основа фінансової стабілізації.
9. Роль фінансів у регулюванні економіки.
10. Соціальні реформи і фінанси
11. Фінансова система України.
12. Характеристика сфер і ланок фінансової системи України.

Тема 3. Фінансове право і фінансова політика

13. Зміст та значення фінансової політики.
14. Фінансова політика України на сучасному етапі.
15. Поняття про фінансові ресурси.
16. Централізовані фінансові ресурси, їх склад, джерела формування і напрями використання.
17. Децентралізовані фінансові ресурси, їх джерела, фактори росту і основні напрямки використання.
18. Права і обов'язки Державного казначейства України.
19. Головне контрольно-ревізійне управління України, його задачі і функції.
20. Розвиток аудиторської служби в Україні.
21. Фінансовий механізм, його сутність і роль в реалізації фінансової політики.
22. Складові елементи фінансового механізму.

Тема 4. Податки. Податкова система

23. Розкрийте особливості податкової системи України.
24. Перерахуйте склад державних цільових фондів та їх призначення.
25. Фінансове планування сутність і завдання.
26. Зведений фінансовий баланс держави.
27. Зміст і необхідність фінансового контролю.

28. Організація фінансового контролю: форми, види та методи.
29. Що таке фінансові доходи і які джерела їх формування?

Тема 5. Бюджет. Бюджетна система.

30. Які методи використовують для мобілізації державних доходів?
31. Який економічний зміст державних витрат?
32. На яких принципах базується система використання державних фінансових ресурсів?
33. Які форми фінансового забезпечення державних витрат?
34. У чому полягає специфіка державного бюджету?
35. Які функції виконує бюджет?
36. Назвіть зміст бюджетного дефіциту та його наслідки.
37. Чим визначається бюджетний устрій країни?
38. Перерахуйте основні етапи організації роботи зі складання державного бюджету.
39. Поясніть зміст бюджетного механізму.
40. Які кошти формують місцеві бюджети?
41. Назвіть основні риси державного кредиту.
42. Перерахуйте та поясніть форми державного кредиту.

Тема 6. Страхування. Страховий ринок

43. Назвіть ознаки страхування як економічної категорії.
44. Назвіть методи та джерела формування страхового фонду.
45. Перерахуйте і охарактеризуйте форми страхування.
46. Дати характеристику елементам страхового ринку.
47. Які є регулятори та інструменти страхового ринку?
48. У чому полягає зміст страхових продуктів та страхових послуг?
49. У чому полягає особливість страхового продукту як товару?
50. Які страхові послуги та страхові продукти реалізуються на страховому ринку?

Тема 7. Фінансовий ринок

51. Поясніть причину виникнення і сутність фінансових ринків.
52. Охарактеризуйте особливості відомих вам видів ринків.

53. Фінансовий ринок в Україні, економічні передумови і перспективи розвитку.

54. Які принципи взяті за основу розвитку вітчизняного фінансового ринку?

55. Які є основні суб'єкти фінансового ринку? Яку роль вони виконують на ринку?

56. Які є основні функції фінансових ринків і які учасники ринків їх виконують? З якою метою виділяють конкретні функції?

57. За якими ознаками класифікують фінансові ринки?

58. На які види поділяють фінансові інструменти за терміном обігу?

Тема 8. Фінанси суб'єктів господарювання

59. Фінансове регулювання і стимулювання економічних і соціальних процесів.

60. Яке місце займають фінанси підприємницьких структур у загальній фінансовій системі країни?

61. Назвіть види матеріальних відносин, які складають зміст фінансів матеріального виробництва.

62. Які фактори впливають на організацію фінансів підприємств?

63. Розкрийте специфічні риси, властиві фінансів матеріального виробництва.

64. Перерахуйте види грошових відносин, які складають зміст фінансів невиробничої сфери.

65. Перерахуйте особливості фінансів підприємств невиробничої сфери.

66. Які галузеві особливості впливають на організацію фінансів підприємств?

Тема 9. Міжнародні фінанси

67. Охарактеризуйте діяльність міжнародних фінансових ринків.

68. Світові міжнародні фінансові інститути

69. Найважливіші сучасні фактори формування світових фінансових ринків.

70. Міжнародна заборгованість як сучасна проблема міжнародних фінансів. Еволюція, сучасний стан та шляхи вирішення проблеми міжнародної заборгованості.

71. Перспективи стабілізації світових фінансових ринків і місце України на світовому фінансовому ринку.

Тема 10. Фінансовий менеджмент

72. Організація і функції управління фінансами на підприємстві.

73. Структура звіту "про прибуток" підприємства та його роль у діагностиці фінансового стану підприємства

74. Основні фінансові коефіцієнти, їх характеристика та використання фінансовим менеджментом.

75. Характеристика та значення джерел зовнішньої інформації підприємства в управлінні фінансами підприємства.

76. Основні показники фінансового стану підприємства, їх взаємозв'язок та використання в управлінні підприємством

77. Принципи формування агрегованого балансу, його використання в аналізі фінансового стану підприємства

78. Поняття, види й класифікація ризиків підприємницької діяльності.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:

індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 7 і 8).

Таблиця 7

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Методики активізації процесу навчання	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Проблемні лекції</i> – спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного розмірковування	Проблемна лекція за темою 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії
	Проблемна лекція за темою 2. Генезис і еволюція фінансів
	Проблемна лекція за темою 5. Бюджет. Бюджетна система.
	Проблемна лекція за темою 8. Фінанси суб'єктів господарювання.
	Проблемна лекція за темою 9. Міжнародні фінанси
	Проблемна лекція за темою 10. Фінансовий менеджмент
<i>Презентації</i> – виступи перед аудиторією – використовуються для представлення результатів наукової роботи, звіту про виконання індивідуальних завдань характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, доказів та	Доповідь про результати наукової роботи, про виконання індивідуального завдання
<i>Турнір ерудитів</i> – дає змогу визначити, яким обсягом конкретних знань вузівського рівня з даної дисципліни студент володіє	Студенту необхідно підібрати до кожного з наведених термінів відповідне визначення
<i>Банки візуального супроводження</i> – сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності	Комплект схем, таблиць, малюнків за темами 1 – 8 (роздавальний матеріал)

<i>Міні-лекція</i> – характеризується значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень	Міні-лекції доцільно проводити за темами 1, 2, 7
<i>Есе</i> – твір-роздум невеликого обсягу з вільною композицією, що відображає індивідуальні враження, міркування	Доповідь студента з використанням презентаційних засобів та їх обговорення у групі

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння

формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. При виборі управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Метод сценаріїв полягає в розробці ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 8

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Предмет фінансової науки. Фінансові категорії	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Структура фінансової системи України"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Генезис і еволюція фінансів	<i>Семінарське заняття.</i> "Фінанси та їх місце в системі"	Робота в малих групах, семінари-дискусії, презентації

	суспільних відносин"	тації
Тема 9. Міжнародні фінанси	Семінарське заняття. Тема: "Роль фінансів у розвитку міжнародних зав'язків"	Семінари-дискусії, презентації
Тема 10. Фінансовий менеджмент	Семінарське заняття. "Еволюція основних теорій у практиці сучасного фінансового менеджменту"	Робота в малих групах, семінари-дискусії, презентації

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- захист індивідуального та комплексного розрахункового завдання;

проведення поточного тестування;
проведення письмової контрольної роботи.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться: за першим модулем у формі контрольної роботи, за другим модулем у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Письмова контрольна робота проводиться 5 разів за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем

змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних

завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет включає два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної *"Відомості обліку успішності"*.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у залікову *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох

тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок екзаменаційного білета

Форма № Н-5.05

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Освітньо-кваліфікаційний рівень "бакалавр"
Напрямок підготовки: "Маркетинг". Семестр VII
Навчальна дисципліна "Маркетинг"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1 (стереотипне)

Відобразіть схематично структуру загальнодержавних цільових фондів України.

Завдання 2 (стереотипне)

Відзначте причини підвищення ролі фінансового контролю в період переходу України до ринкових відносин.

Завдання 3 (діагностичне)

Розрахуйте показник збитковості страхової суми страхової компанії за три роки та проаналізуйте динаміку показника. Вихідні дані (коефіцієнти) наведені в таблиці.

Показник	Рік 1	Рік 2	Рік 3
1. Частота страхових подій	0,15	0,17	0,25
2. Відношення ризиків	0,48	0,29	0,12
3. Спустошувальність одного страхового випадку	0,11	0,08	0,05

Завдання 4 (діагностичне)

Проаналізуйте динаміку доходів, видатків та дефіциту (профіциту) Державного бюджету України за ряд років (млн. грн.). Намітьте шляхи покращення ситуації, що склалася.

Показники	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік	5-й рік	6-й рік	7-й рік	8-й рік

Доходи Держбюджет у	26978, 7	31827, 0	32821, 2	34915, 6	37823, 4	45374, 4	57335, 7	61712, 0
Видатки Держбюджет у	23408, 2	43812, 2	43720, 0	35916, 4	32029, 4	41927, 9	54365, 4	62218, 0

Завдання 5 (евристичне)

Статутний капітал підприємства складається з 1 500 звичайних акцій, 150 привілейованих акцій, гарантований дохід по останнім – 15 %. Номінальна вартість акцій 90 грн.

Підприємству необхідно залучити інвестиції на придбання верстатів вартістю 20 тис грн. Розрахунки показали, що прибуток на протязі 5-ти років буде складати (тис. грн):

- 1-й рік – 20,8
- 2-й рік – 21,3
- 3-й рік – 23,2
- 4-й рік – 24,87
- 5-й рік – 26,1

Можливі такі джерела інвестування:

1. Одержання банківського кредиту на 5 років, річна відсоткова ставка встановлена на пільговому рівні 4 % річних, з щорічною виплатою відсотків.

2. Надання лізингового кредиту терміном на 5 років з виплатою лізингової маржі лізингодавцю в розмірі 30 % річних.

3. Випуск облігацій з терміном підвищення наприкінці 5-го року з дисконтом 29 %.

Оберіть найбільш привабливе джерело фінансування з точки зору максимізації прибутку, що припадає на одну звичайну акцію.

Затверджено на засіданні
кафедри економіки та маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
Протокол №___ від "___" _____ 20___р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____
(підпис) (підпис)

В стереотипних завданнях контролюються базові компетентності, якими оволодів студент.

В діагностичних та евристичному завданнях контролюються професійні компетентності та відповідні їм уміння, якими володіє студент. В евристичному завданні, крім того, контролюється вміння студента грамотно провести аналіз вирішеного завдання, зробити вірні висновки і дати відповідні рекомендації.

Відповіді студентів оцінюються в балах за наступною шкалою:

Максимальна кількість балів за стереотипне завдання – 7 балів, за діагностичне – 8 балів, евристичне завдання – 10 балів. Максимальна оцінка за виконання екзаменаційного завдання 40 балів.

Для оцінки рівня відповідності студентів у вирішенні практичних завдань використовуються такі критерії:

Стереотипне завдання. Оцінка 7 балів ставиться, якщо завдання виконане повністю, відповідь обґрунтована в логічній послідовності, висновки й пропозиції аргументовані й оформлені належним чином.

Оцінка не менш 5,6 бала ставиться, якщо завдання виконане повністю, але допущені неточності в розрахунках, оформленні; формулюванні термінів, категорій, невеликі арифметичні помилки в розрахунках при рішенні; або за умови належного оформлення завдання виконаного не менше, ніж на 80 %.

Оцінка не менш 4,2 бала ставиться, якщо завдання виконане не менш ніж на 50 % за умови належного оформлення; або не менш ніж на 70 % за умови допущених помилок у розрахунках та оформленні.

Оцінка 2,45 бала виставляється студентові, який дає неправильні відповіді на поставлені питання, не вміє або неправильно виконує розрахунки при рішенні завдань

Діагностичне завдання. Оцінка 8 балів ставиться за повне засвоєння програмного матеріалу та вміння орієнтуватися в ньому, використання додаткового матеріалу, та проявів творчого характеру. Студент демонструє усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних ситуацій. При виконанні діагностичного завдання студент повинен зробити коректні висновки щодо запропонованої виробничої ситуації та сформулювати власну рекомендацію для удосконалення проблеми. Оформлення виконаного завдання має бути охайним.

Оцінка не менше 6,4 бала ставиться за повне виконання завдання, але відсутність творчого підходу та демонстрації знання додаткового матеріалу. В цілому завдання методично виконано вірно та оформлено охайно.

Оцінка не менше 4,8 бала ставиться за часткове вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань; за

умови, якщо завдання частково виконане, а студент при відповіді продемонстрував розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

Оцінка 2,8 бала ставиться студенту за невиконання завдання загалом.

Евристичне завдання. Оцінка 10 балів ставиться за глибоке засвоєння програмного матеріалу, застосування для відповіді не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами науки "Фінанси", вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання виробничих ситуацій. При виконанні евристичного завдання студент повинен запропонувати варіант виробничого рішення щодо запропонованої ситуації та зробити відповідні висновки. Оформлення відповіді повинно бути охайним, логічним та послідовним.

Оцінка 9 – 8 балів ставиться за повне засвоєння програмного матеріалу та вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання евристичного завдання; за умови виконання всіх вимог, які передбачено для оцінки "10 балів", при наявності незначних арифметичних помилок (тобто методичний підхід до вирішення задачі є правильним, але були допущені неточності у розрахунках певних показників) або не зовсім повних висновків за одержаними результатами вирішення завдання. Оформлення виконаного завдання має бути охайним.

Оцінка не менше 7 балів ставиться за вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання евристичного завдання, за умови, якщо завдання частково виконане, а студент при відповіді продемонстрував розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

Оцінка не менше 6 балів ставиться студенту за не опанування значної частини програмного матеріалу; якщо студент при виконанні евристичного завдання без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал та не може правильно виконати завдання, стикається зі значними труднощами при аналізі економічних явищ та процесів.

Оцінка 3,5 бала ставиться студенту за невиконання завдання загалом.

Підсумкова оцінка за екзамен складається з суми отриманих по кожному завданню балів.

Бал знижується проти максимального при наявності наступних недоліків: неохайне виконання завдань, багато виправлень в чистовому

варіанті роботи;

граматичні помилки, неясне викладення аналізу або наведених пояснень до розрахунків;

відсутність пояснень до розрахунків, що не дозволяє зрозуміти логіку запропонованих в роботі рішень;

відсутність одиниць вимірювання розрахованих показників;

відсутність формул, які використані при виконанні завдання, та пояснень до них;

непослідовність при виконанні завдання, відсутність деяких показників, необхідних при вирішенні завдання.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час іспиту та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 9.

**Система оцінювання рівня сформованості
професійних компетентностей**

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання				Рівень сформованості компетентностей	
					Форми контролю	Макс. бал		
1	2	3	4				5	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Методичні основи теорії фінансів								16,8
ФІН 1	Здатність визначити сутність предмету фінансової науки	1	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття з питань змісту фінансів	Активна участь у проведенні семінарського заняття	0,5
			СР С	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Підготовка до семінарського заняття, виконання завдань	Перевірка домашніх завдань	0,6
ФІН 1	Здатність сформулювати сутність фінансових категорій	2	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття з питань категорійного апарату науки "Фінанси"	Активна участь у проведенні семінарського заняття	0,5
			СР С	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Підготовка до семінарського заняття та контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань Захист індивід. завдання	0,6

1		2	3		4		5	6
ІС	ФІН 1 Здатність висвітлити розвиток фінансової науки в історичному аспекті, пояснити сутність правових категорій, їх роль в фінансовій діяльності держави	3	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 2. Генезис і еволюція фінансів	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття відносно історії виникнення фінансів	Активна участь у проведенні семінарського заняття. Виконання контрольної роботи	0,5
			СРС	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Виконання завдань	Перевірка домашніх завдань Захист індивід. завдання	2,6
		4	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 3. Фінансове право та фінансова політика	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань відносно сутності правових категорій	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Виконання завдань	Перевірка домашніх завдань Захист індивід. завдання	0,6

1		2	3		4		5	6
ФІН 2	Здатність обрати більш ефективні напрями формування фінансової політики, виходячи з конкретних історичних умов	5	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 3. Фінансове право і фінансова політика	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань з формування фінансової політики	Активна участь у виконанні практичних завдань.	0,5
			СРС	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичних занять та контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань. Захист Індивідуального завдання	0,6
ФІН 3	Здатність вірно розрахувати податки	6	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 4. Податки. Податкова система	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань по розрахунку податків	Активна участь у виконанні практичних завдань. Виконання контрольної роботи.	0,5
			СРС	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Виконання практичних завдань по розрахункам податків	Перевірка домашніх завдань. Захист Індивідуального завдання	2,6
ФІН 2	Здатність розрахувати та проаналізувати показники Держбюджету	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Бюджет. Бюджетна система	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань по розрахункам показників бюджету	Активна участь в проведенні практичних занять	0,5
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань. Захист Індивідуального завдання	0,6

1		2	3		4		5	6
ФІН 2	Здатність визначити та здійснити розрахунок доходів та видатків бюджету, їх структуру та динаміку	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Бюджет. Бюджетна система	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань по розрахунку доходів і видатків бюджету	Активна участь в проведенні практичних занять	0,5
			СРС	7	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань. Захист Індивідуального завдання	0,6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Основні елементи фінансів держави								43,2
ФІН 3	Здатність розрахувати вартість страхової операції, показники, які характеризують її ефективність	9	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 6. Страхування. Страховий ринок	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення завдання відносно розрахунків показників страхових операцій	Активна участь у вирішенні практичних завдань,	0,5
			СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Виконання завдання	Перевірка домашніх завдань, виконання контрольної роботи. Захист Індивідуального завдання	2,6

Продовження табл. 9

1		2	3		4		5	6
ФІН 1	Здатність визначити сутність операцій, які здійснюються на страховому ринку, їх роль для фінансової системи України	10	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 6. Страхування. Страховий ринок	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань по розрахункам вартості страхових операцій.	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, виконання завдань. Підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань Захист Індивідуального завдання	0,6
ФІН 1	Здатність сформулювати сутність операцій фінансового ринку, їх роль для розвитку економічного потенціалу країни	11	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 7. Фінансовий ринок	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань по розрахунку вартості цінних паперів	Активна участь у виконанні практичних завдань, виконання контрольної роботи	0,5
			СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань Захист Індивідуального завдання	2,6

1		2	3		4		5	6
ФІН 2	Здатність визначити структуру фінансових ресурсів	12	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 8. Фінанси суб'єктів господарювання	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань по розрахункам фінансових ресурсів підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Виконання практичних завдань	Перевірка домашніх завдань Захист Індивідуального завдання	0,6
ФІН 3	Здатність визначення сутності та розміру доходів підприємств, проведення їх аналізу	13	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 8. Фінанси суб'єктів господарювання	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань по визначенню доходів підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Виконання практичних завдань, підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань Захист Індивідуального завдання	0,6

1		2	3		4		5	6
ФІН 1	Здатність по визначенню сутності валютних операцій	14	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Міжнародні фінанси	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань по проведенню валютних операцій	Активна участь у виконанні практичних завдань. Написання контрольної роботи	0,5
			СРС	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань. Захист індивід. завдання	2,6
ФІН 1	Здатність до визначення сутності фінансових операцій, їх умов на міжнародних ринках	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Міжнародні фінанси	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичного завдання по проведенню операцій на міжнародних фінансових ринках	Активна участь у виконанні практичних занять	0,5
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань та їх оцінка. Захист індивід. завдання	0,6

Закінчення табл. 9

1		2	3		4		5	6
ФІН 1	Здатність до визначення сутності та взаємозв'язку показників, які характеризують фінансове становище країни	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Фінансовий менеджмент	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань по аналізу фінансового стану країни	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір літературних джерел за заданою тематикою. Презентація наукової роботи .	Захист індивід. завдання	12
ФІН 2	Здатність вірно провести аналіз фінансового стану країни, використовуючи основні макроекономічні показники	17	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Фінансовий менеджмент	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань по оцінці місця країни на міжнародному ринку. Проведення колоквиуму	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до іспиту	Проведення колоквиуму. Захист індивід. завдання	12
Сесія			Ауд.	2	Предкзамен. конс	Вирішення практичних завдань, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	40
				2	Екзамен	Виконання завдань екзаменаційного білету		
			СРС	10	Підготовка до екзамену	Повторення матеріалу змістовних модулів		
Усього годин			144		Загальна максимальна кількість балів з дисципліни		100	
з них			Ауд.	72	50 %	Поточний контроль	60	
			СРС	72	50 %	Підсумковий контроль	40	

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 10.

Таблиця 10

Розподіл балів за темами

Теми змістового модуля		лекції	практичні	завдання за темами	презентація	КР	колоквіум	Σ
ЗМ 1	T1	1,0	1,0	1,2				3,2
	T2	0,5	0,5	0,6		2		3,6
	T3	1	1	1,2				3,2
	T4	0,5	0,5	0,6		2		3,6
	T5	1,0	1,0	1,2				3,2
ЗМ 2	T6	1,0	1,0	1,2		2		5,2
	T7	0,5	0,5	0,6		2		3,6
	T8	1,0	1,0	1,2				3,2
	T9	1,0	1,0	1,2		2		5,2
	T10	1,0	1,0		12		12	26,0
	Σ	8,5	8,5	9	12	10	12	60
	Іспит							40
Σ		8,5	8,5	9	12	10	12	100

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 12).

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		лекції	практичні	завдання за темами	презентація	поточні КР	колоквиум	Σ
ЗМ 1	Тема 1	1 тиждень	0,5	0,5	0,6			1,6
		2 тиждень	0,5	0,5	0,6			1,6
	Тема 2	3 тиждень	0,5	0,5	0,6		2	3,6
	Тема 3	4 тиждень	0,5	0,5	0,6			1,6
		5 тиждень	0,5	0,5	0,6			1,6
	Тема 4	6 тиждень	0,5	0,5	0,6		2	3,6
	Тема 5	7 тиждень	0,5	0,5	0,6			1,6
		8 тиждень	0,5	0,5	0,6			1,6
	Тема 6	9 тиждень	0,5	0,5	0,6		2	3,6
		10 тиждень	0,5	0,5	0,6			1,6
ЗМ 2	Тема 7	11 тиждень	0,5	0,5	0,6		2	3,6
	Тема 8	12 тиждень	0,5	0,5	0,6			1,6
		13 тиждень	0,5	0,5	0,6			1,6
	Тема 9	14 тиждень	0,5	0,5	0,6		2	3,6
		15 тиждень	0,5	0,5	0,6			1,6
	Тема 10	16 тиждень	0,5	0,5		12		13,0
		17 тиждень	0,5	0,5			12	13,0
	Σ		8,5	8,5	9	12	10	12
								40
Σ		8,5	8,5	9	12	10	12	100

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 12

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Базилевич В.Д. Державні фінанси : навчальний посібник / В. Д. Базилевич. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : Атіна, 2004. – 368 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – 189 с.
3. Василик О. Д. Державні фінанси України : навчальний посібник / О. Д. Василик. – К. : Вища школа, 2005. – 480 с.
4. Василик О. Д. Державні фінанси України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 608 с.
5. Гончаров А. Б. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / А. Б. Гончаров. – Х. : ВД "ИНЖЕК", 2003. – 240 с.
6. Гриньова В. М. Фінанси підприємств / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2001. – 168 с.
7. Дикань Л. В. Теория финансов курса "Финансы" : конспект лекций / Л. В. Дикань. – Х. : Изд. ХДЭУ, 2001. – 60 с.
8. Конституція України. – К. : Вища школа, 1996. – 35 с.
9. Налоговый кодекс Украины. – Х. : Одисей, 2011. – 576 с.
10. Опарін В. М. Фінанси: загальна теорія / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2007. – 240 с.
11. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22.04.1993 р. № 3125-ХП // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 23. – С. 386–391.
12. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні : Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-Х11 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 13. – 12 с.
13. Про Державне Казначейство України : Указ Президента України від 27.04.1995 р. № 335/95 // Урядовий кур'єр. – 1995. – № 68–69. – С. 3–5.
14. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9.07.2003 р. № 1058 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49–51. – С. 376.
15. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 2–3. – 47 с.
16. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. // Все про бухгалтерський облік. – 1999. – № 4. – С. 2–19.

17. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/ 97-ВР. 1997. – № 2. – С. 6–9.

18. Про положення про Міністерство фінансів України : Указ Президента України № 446/2011 від 08.04.2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – С. 230.

19. Про рахункову палату Верховної Ради України : Закон України від 11.07.1996 р. №315/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 43. – С. 604–621.

20. Про цінні папери і фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – С. 1126.

21. Прохорова Т. П. Финансы : конспект лекций / Т. П. Прохорова. – Ч. 1. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2002. – 96 с.

22. Романенко О. Р. Финанси : навч. посібн. для самостійного вивчення дисципліни / О. Р. Романенко. – 2-ге видання, перероблене і доповнене / О. Р. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова. – К. : КНЕУ, 2003. – 386 с.

23. Финансы (теоретичні основи) : підручник / М. В. Грідчина, В. Б. Захожай, Л. Л. Осіпчук та ін. ; під кер-вом і за наук. ред. М. В. Грідчиної, В. Б. Захожая. – К. : МАУП, 2007. – 208с.

24. Юрій С. І. Бюджетна система України / С. І. Юрій, Й. М. Бескид – К. : НІОС, 2000. – 400 с.

12.2. Додаткова

25. Александрова М. М. Гроші. Финанси. Кредит : навчально-методичний посібник / М. М. Александрова, С. О. Маслова. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2002. – 336 с.

26. Александрова М. М. Страхування : навчально-методичний посібник / М. М. Александрова. – К. : ЦУЛ, 2002. – 208 с.

27. Андрущенко В. Л. Финансова думка Заходу в ХХ столітті / В. Л. Андрущенко. – Львів : Каменяр, 2000. – 303 с.

28. Аранчій В. І. Финанси підприємств : навчальний посібник / В. Л. Андрущенко. – К. : ВД "Професіонал", 2004. – 304 с.

29. Балабанов А. И. Финансы : учебн. пособ. для студ. эконом. вузов / А. И. Балабанов, И. Т. Балабанов. – СПб. : Питер, 2002. – 190 с.

30. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – 2-х т. – К. : Ника-Центр, 1999. – 512 с.

31. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії. Вступ до фінансової науки / Ш. Бланкарт. – К. : Либідь. – 654 с.
32. Боди Э. Финансы : учебн. пособ. / Э. Боди, Р. Мертон ; пер. с англ. В. А. Кравченко. – М. : Издательский дом "Вильямс", 2000. – 592 с.
33. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник для екон. спец. вищ. закладів освіти / О. Д. Василик. – К. : ТОВ "НІОС", 2000. – 416 с.
34. Державні фінанси: теорія і практика перехідного періоду в Центральній Європі / пер. з англ. – К. : Основа, 1998. – 542с.
35. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. – К. : Видавничий центр "Академія", 2000. – 864 с.
36. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2. – К. : Видавничий центр "Академія", 2001. – 848 с.
37. Моляков Д. С. Теория финансов предприятий : учебн. пособ. / Д. С. Моляков, Е. И. Шохин. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 112 с.
38. Нікбахт Е. Фінанси / Е. Нікбахт, А. Гропеллі ; пер. з англ. В. Овсієнка, В. Мусієнка. – К. : Основа, 1993. – 382 с.
39. Сабіна Н. В. Фінансовий ринок : конспект лекцій для спец. 7.050104 всіх форм навчання / Н. В. Сабіна. – Х. : ХДЕУ, 2004. – 92 с.
40. Сунцова О. О. Місцеві фінанси / О. О. Сунцова. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
41. Финансы и кредит : учебник / под ред. М. В. Романовского, Г. Н. Белоглазовой. – М. : Юрайт, 2004. – 574 с.
42. Финансы и кредит : экзаменационные ответы / под ред. А. П. Ковалева. – Ростов н/Д. : Феникс, 2003. – 442 с.
43. Финансы : учебник / под ред. М. В. Романовского, О. В. Врублевской, Б. М. Сабанти. – М. : Перспектива, 2000. – 520 с.
44. Фінанси підприємств / за ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2000. – 460 с.
45. Фінанси: вишкіл студії : навчальний посібник / за ред. д.е.н., проф. С. І. Юрій. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 358 с.
46. Худолій Л. М. Теорія фінансів : навч.-метод. посібн. / Л. М. Худолій. – К. : Європ. ун-т, 2003. – 166 с.
47. Шуляк П. Н. Финансы : учебн. пособ. (с применением структурно-логических схем) / П. Н. Шуляк, Н. П. Белотелова. – 3-е изд., исправленное и дополненное. – М. : Издательско-торговая корпорация "Дашков и К^о", 2002. – 455 с.

12.3. Інформаційні ресурси

48. Административно-управленческий портал: Финансы: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.aup.ru/finance>.

49. Інтернет-портал для управлінців: Методологія: Фінанси [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://management.com.ua/finance>.

50. Информационное агентство ЛІГАБізнесІнформ: Фінанси [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://finance.liga.net>.

51. Интернет-проект "Корпоративный менеджмент": Финансовый анализ: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/finanalysis>.

52. Интернет-проект "Корпоративный менеджмент": Консалтинг: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/consulting>.

53. Право. Украина: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html.

54. Сервер Верховной Рады Украины : Законодавство України [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.

12.4. Методичне забезпечення

55. Прохорова Т. П. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Фінанси" для студентів напряму підготовки "Маркетинг" денної форми навчання / укл. Т. П. Прохорова,

О. В. Птащенко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 55 с.

56. Прохорова Т. П. Методичні рекомендації до виконання контрольних завдань з навчальної дисципліни "Фінанси" напряму підготовки "Маркетинг" заочної форми навчання / укл. Т. П. Прохорова, О. В. Гроть. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 52 с.

57. Прохорова Т. П. Ілюстративний матеріал з навчальної дисципліни "Фінанси" для студентів напряму підготовки 6.030507 "Маркетинг" усіх форм навчання / укл. Т. П. Прохорова, О. В. Гроть. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 75 с.

58. Прохорова Т. П. Финансы : конспект лекций для студентов специальности 8.050108 всех форм обучения. Ч. 1. / Т. П. Прохорова. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2004. – 120 с.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Фінанси" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії					
Визначати сутність предмету фінансової науки. Формулювати сутність фінансових категорій	Визначати сутність основних понять в теорії фінансів, основні вимоги до формування фінансової системи	Знання характеристик фінансових категорій, основних форм їх вираження та реалізації, Функцій, які виконують фінанси, структури фінансової системи	Ідентифікувати ключові проблеми фінансової системи, визначати ознаки фінансів, об'єктів та суб'єктів фінансових відносин	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки фінансових показників, функціонування фінансової системи	Відповідальність за точну ідентифікацію ключових проблем фінансової системи держави; розробку та реалізацію рішень в сфері фінансів
Тема 2. Генезис, еволюція фінансів					
Висвітлити розвиток фінансової науки в історичному аспекті	Характеризувати основні етапи та стадії розвитку фінансової науки у світі	Знання історичних умов виникнення фінансів та етапів розвитку науки про фінанси	Правильно охарактеризувати сутність нерозвиненої та розвиненої форм фінансів	Презентувати результати визначення взаємозв'язку фінансової науки з іншими категоріями в процесі вартісного розподілення	Відповідальність за точність і коректність матеріалів відносно історії розвитку фінансової науки

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Фінансове право і фінансова політика					
Визначати сутність правових категорій, їх роль в фінансовій діяльності держави. Здатність обрати найбільш ефективні напрями фінансової політики	Характеризувати сутність та значення регулювання фінансових відносин за допомогою правових актів та фінансової політики	Знання методичних основ розробки фінансової політики, виходячи з конкретних історичних умов, управлінських рішень, контролю за їх виконанням	Здійснювати вибір стратегії і тактики фінансової політики. Вміти приймати рішення при розробці кожного етапу розробки фінансової політики	Презентувати результати формування фінансової політики	Самостійно приймати ефективні рішення та відповідати за коректність і адекватність обраних напрямів фінансової політики
Тема 4. Податки. Податкова система					
Визначати податкову систему країни, структуру встановлених податків	Розуміти сутність встановлених податків, їх ролі в економіці держави	Знання функцій податків, системи оподаткування в Україні, принципів податкової системи	Здійснювати розрахунок податків, вірно визначати об'єкт оподаткування	Ефективно формувати комунікаційні зв'язки з суб'єктами оподаткування, податковими органами	Приймати ефективні рішення по визначенню податків, їх розподіленню між державними цільовими фондами
Тема 5. Бюджетна система					
Здатність розраховувати та аналізувати показники Держбюджету	Визначати сутність функцій бюджету, бюджетної системи, бюджетного устрою, регулювання	Знання складу доходів та видатків бюджету держави, місцевих бюджетів	Розраховувати доходи та видатки, розподіляти їх між загальним та спеціальними фондами	Презентувати результати формування та виконання бюджету	Самостійно приймати ефективні рішення щодо складання бюджету. Відповідати за коректність та адекватність розробленого бюджету.

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Страхування. Страховий ринок					
Визначати сутність та вартість страхових операцій та показників, які характеризують їх ефективність. Здатність організувати страхування	Поняття страхової операції. Причини та цілі створення страхових фондів	Знання основних принципів страхування, сутності основних понять в сфері страхування	Визначати розміри страхових премій, страхових внесків; оцінювати ризики; ризикові внески, націнки	Презентувати результати страхової операції. Здатність до групової взаємодії в процесі здійснення страхової операції	Приймати рішення та відповідати за точність і коректність результатів операції
Тема 7. Фінансовий ринок					
Визначати сутність операцій на фінансовому ринку, роль фінансових ринків для розвитку економічного потенціалу країни	Функції фінансового ринку, фінансових активів, інструментів. Види фінансових ринків	Знання правил здійснення операцій на фінансовому ринку, розбіжностей між грошима та цінними паперами, видів фінансових послуг	Визначати вартість облігацій, ощадних сертифікатів, лізингу, факторингу, векселя, похідних цінних паперів	Презентувати результати здійснення операцій з цінними паперами	Приймати ефективні рішення щодо випуску та розміщення цінних паперів, мінімізація фінансових ризиків від операцій на фінансових ринках
Тема 8. Фінанси суб'єктів господарювання					
Визначати структуру фінансових ресурсів, доходів підприємств	Джерела формування фінансових ресурсів, сутність вхідних та вихідних потоків коштів	Знання методів визначення прибутку, їх видів та складу.	Здійснити оперативну діагностику фінансово-господарської діяльності підприємства	Презентувати результати фінансової діяльності підприємства	Приймати рішення щодо шляхів подолання негативних явищ в фінансовій сфері

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Міжнародні фінанси					
Характеризувати сутність валютних операцій та фінансових операцій в міжнародній торгівлі	Поняття міжнародних фінансів, структура світових фінансів, світових фінансових ринків	Знання операцій на світових ринках, видів та правил надання допомоги з боку розвинутих іноземних держав та міжнародних організацій	Визначати показник "грант-елемент", умови надання фінансової допомоги, здійснення господарчих операцій з іноземними партнерами	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації операцій на світових ринках	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення
Тема 10. Фінансовий менеджмент					
Визначати взаємозв'язки показників, які характеризують фінансовий стан країни, проводити аналіз фінансового стану країни за допомогою основних макропоказників	Сутність теоретичних основ фінансового менеджменту	Знання основних показників фінансової діяльності, структури капіталу	Визначати показник "Фінансовий леверидж", управляти активами та інвестиціями	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації рішень в сфері фінансового менеджменту	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	9
4. Структура навчальної дисципліни.....	16
5. Теми та плани семінарських занять.....	18
6. Теми практичних занять	19
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	21
7. Самостійна робота.....	22
7.1. Індивідуальне завдання.....	28
7.2. Контрольні запитання для самодіагностики	30
8. Індивідуально-консультативна робота	34
9. Методи навчання	34
10. Методи контролю	38
11. Розподіл балів, які отримують студенти	45
12. Рекомендована література.....	56
12.1. Основна	56
12.2. Додаткова	57
12.3. Інформаційні ресурси.....	59
12.4. Методичне забезпечення	59
Додатки.....	60

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни**

"ФІНАНСИ"

**для студентів напряму підготовки
6.030507"Маркетинг"
усіх форм навчання**

Укладачі: **Прохорова** Тетяна Петрівна
Гронь Олександра Вікторівна

Відповідальний за випуск **Орлов П. А.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2014 р. Поз. № 106 ЕВ. Обсяг 65 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи

Дк № 481 від 13.06.2001 р.